

CZU 343.21

**SECRETUL CORESPONDENȚEI – PRINCIPIU GENERAL AL PROCESULUI
PENAL***

Dinu OSTAVCIUC,

doctor în drept, conferențiar universitar,
rector al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
ORCID: 0000-0001-5317-3296

Rezumat

Secretul corespondenței se înscrie printre principiile procesului penal și, totodată, constituie un drept fundamental garantat de art. 8 CEDO, adică intră în sfera de protecție a vieții private. În cursul procesului penal dreptul la secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare nu poate fi lezat sau limitat, decât numai în baza unui mandat judiciar. Respectiv, nu este un drept absolut. Articolul respectiv vine să analizeze jurisprudența națională și să constate dacă aceasta corespunde prevederilor internaționale și practicii CtEDO. Totodată, cercetarea vine să aducă recomandări practice organelor judiciare privind aplicarea corectă a ingerinței, pe de o parte, și respectarea drepturilor omului, pe de altă parte. De asemenea, venim cu propuneri de lege ferenda pentru a asigura o protecție efectivă a drepturilor omului.

Cuvinte-cheie: secretul corespondenței, viață privată, ingerință, drept, principiu, organ de urmărire penală, procuror, judecător de instrucție, proces penal, sancțiuni procesuale.

Summary

The secrecy of correspondence is included among the principles of the criminal process and, at the same time, constitutes a fundamental right guaranteed by art. 8 of the ECHR, meaning that it falls within the scope of the protection of private life. During the criminal process, the right to the secrecy of letters, telegrams, other postal items, telephone conversations and other legal means of communication cannot be violated or limited, except only based on a judicial mandate. Consequently, it is not an absolute right. The article comes to analyze the national jurisprudence and its compliance with international provisions and ECHR practice. At the same time, the research comes to bring practical recommendations to judicial bodies regarding the correct application of interference, on the one hand, and respect for human rights, on the other hand. Furthermore, we come up with ferenda law proposals to ensure an effective protection of human rights.

Articol elaborat în baza proiectului „Asigurarea drepturilor omului în cadrul etapelor prejudiciare: normativul procesual penal național, practici europene și internaționale”, din cadrul Programelor de Postdoctorat pentru anii 2022-2023, cu cifrul 22.00208.0807.04/PD I.

Keywords: *secrecy of correspondence, private life, interference, right, principle, criminal investigation body, prosecutor, investigating judge, criminal process, procedural sanctions.*

Introducere. Dezvoltarea inovațiilor și necesitatea investigării infracțiunilor a pus accent asupra monitorizării și accesului la conținutul diverselor comunicări între persoane, adică asupra corespondenței. Această corespondență, reieșind din normele internaționale și cele interne, face parte din viața privată a persoanei. De aceea, ingerința privind corespondența nu este admisă decât pentru utilitatea publică, proporțională, în baza unor temeuri legale, necesară într-o societate democratică și doar în baza unui mandat judiciar.

Metode și materiale aplicate. La elaborarea acestei publicații a fost folosit material teoretic, normativ și empiric. De asemenea, cercetarea respectivului subiect a fost posibilă prin aplicarea mai multor metode de investigare științifică specifice teoriei și doctrinei procesual-penale: metoda logică, metoda analizei comparative, analiza sistemică etc.

Scopul cercetării. Cercetarea și analiza cadrului normativ intern, jurisprudenței și doctrinei privind secretul corespondenței în calitate de principiu general al procesului penal, precum și efectul nerespectării acestui principiu.

Rezultate obținute și discuții. Potrivit art. 30 din Constituție, „*Statul asigură secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare.*” Secretul corespondenței nu este un drept absolut, ci unul relativ. Dreptul persoanei la secretul corespondenței poate fi limitat „în cazurile când această derogare este necesară în interesele securității naționale, bunăstării economice a țării, ordinii publice și în scopul prevenirii infracțiunilor (art. 30 alin. (2) CPP).”

Protejarea acestui drept este garantată și de Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, prin prisma art. 8, care stipulează că „*Orice persoană are dreptul la respectarea ... corespondenței sale.*” Această normă europeană acceptă ingerința secretului corespondenței în cazul în care măsura ce se impune este reglementată de legea internă și constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora (art. 8 alin. (2) CEDO).

„Pentru a stabili dacă o anumită încălcare a art. 8 este „necesară într-o

societate democratică”, Curtea pune în balanță interesele statului membru și dreptul reclamantului. Într-o hotărâre de referință referitoare la art. 8, Curtea a precizat că, în acest context, adjectivul „necesar” nu este la fel de flexibil precum termenii „util”, „rezonabil” sau „oportun”, ci implică existența unei „nevoi sociale imperioase” de a recurge la ingerința în cauză. Autoritățile naționale au obligația de a efectua evaluarea inițială a nevoii sociale imperioase în fiecare caz în parte; așadar, le este lăsată o marjă de apreciere. Cu toate acestea, decizia lor este supusă controlului Curții. O restricție privind un drept prevăzut de Convenție poate fi considerată „necesară într-o societate democratică” — ale cărei semne distinctive sunt toleranța și mentalitatea deschisă — doar în cazul în care, printre altele, aceasta este proporțională cu obiectivul legitim urmărit (*Dudgeon împotriva Regatului Unit*, pct. 51-53).

Ulterior, Curtea a afirmat că, pentru a stabili dacă măsurile atacate erau „necesare într-o societate democratică”, va analiza, în lumina cauzei respective în ansamblul său, dacă motivele invocate pentru justificarea măsurilor sunt relevante și suficiente și dacă măsurile au fost proporționale cu scopurile legitime urmărite (*Z împotriva Finlandei*, pct. 94). Curtea a oferit clarificări suplimentare privind această cerință, afirmând că noțiunea de „necesitate” în sensul art. 8 implică faptul că ingerința trebuie să corespundă unei nevoi sociale imperioase și, în special, că trebuie să rămână proporțională cu scopul legitim urmărit. Pentru a stabili dacă o ingerință a fost „necesară”, Curtea ține seama de marja de apreciere lăsată autorităților statului, însă este obligația statului pârât să demonstreze existența unei nevoi sociale imperioase, care a stat la baza ingerinței (*Piechowicz împotriva Poloniei*, pct. 212). Curtea a reiterat principiile directoare privind marja de apreciere în *Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), pct. 179-184.

În ceea ce privește măsurile generale adoptate de guvernul național, din jurisprudența Curții reiese că, pentru a stabili proporționalitatea unei măsuri generale, Curtea trebuie să evalueze în principal opțiunile legislative care stau la baza acesteia. În acest sens, calitatea controlului parlamentar și judiciar al necesității măsurii este deosebit de importantă, inclusiv aplicarea marjei de apreciere relevantă. Garanțiile procedurale de care dispune persoana particulară sunt deosebit de importante pentru a determina dacă statul pârât și-a depășit sau nu marja de apreciere atunci când a stabilit cadrul de reglementare. Curtea trebuie să examineze, în special, dacă procesul decizional finalizat prin măsuri care constituie o ingerință a fost echitabil și a permis respectarea adecvată a intereselor garantate unei persoane de către art. 8 (*A.-M.V. împotriva Finlandei*, pct. 82-84).” [5, pct. 19-20]

„Dreptul la respectarea „corespondenței”, în sensul art. 8 § 1 vizează protejarea confidențialității comunicărilor într-o gamă largă de situații diferite. Această noțiune include în mod evident corespondența de natură privată sau profesională (*Niemietz împotriva Germaniei*, pct. 32 *in fine*), inclusiv în cazul în care expeditorul sau destinatarul este o persoană deținută (*Silver și alții împotriva Regatului Unit*, pct. 84; *Mehmet Nuri Özen și alții împotriva Turciei*, pct. 41), dar și pachetele confiscate de agenți vamali (*X împotriva Regatului Unit*, decizia Comisiei). De asemenea, include convorbirile telefonice între membrii unei familii (*Margareta și Roger Andersson împotriva Suediei*, pct. 72) sau cu terțe persoane (*Lüdi împotriva Elveției*, pct. 38-39; *Klass și alții împotriva Germaniei*, pct. 21 și 41; *Malone împotriva Regatului Unit*, pct. 64), apelurile telefonice efectuate din spații profesionale sau de la domiciliu [*Amann împotriva Elveției* (MC), pct. 44; *Halford împotriva Regatului Unit*, pct. 44-46; *Copland împotriva Regatului Unit*, pct. 41; *Kopp împotriva Elveției*, pct. 50], precum și cele efectuate dintr-un centru de detenție (*Petrov împotriva Bulgariei*, pct. 51) și „interceptarea” de informații referitoare la aceste convorbiri (data, durata, numerele formate) (*P.G. și J.H. împotriva Regatului Unit*, pct. 42).” [5, pct. 408]

Legislația procesuală penală autohtonă garantează și ea secretul corespondenței. Astfel, potrivit art. 14 CPP, (1) „Dreptul la secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare este asigurat de stat. În cursul procesului penal, nimeni nu poate fi lipsit sau limitat în acest drept. (2) Limitarea dreptului prevăzut la alin. (1) se admite numai în baza unui mandat judiciar emis în condițiile prezentului cod.”

CtEDO reamintește în cauza *Cacuci și S.C. Virra & Cont Pad S.R.L. c. României* [6, § 65] că apelurile telefonice efectuate din spații comerciale, precum și de la domiciliu intră sub incidența noțiunilor de „viață privată” și „corespondență”, în sensul art. 8 § 1 (a se vedea *Halford c. Regatului Unit*, 25 iunie 1997, pct. 44).

Instanța subliniază că sunt cuprinse în noțiunile de „viață privată” și „corespondență”, în sensul art. 8 § 1 din Convenția Europeană, comunicațiile telefonice și că interceptarea acestora se interpretează ca fiind o „ingerință a unei autorități publice” în exercitarea dreptului garantat de art. 8 din Convenție (*Matheron v. Franța*, 29 martie 2005, § 27). Instanța reamintește că ingerința menționată anterior contravine art. 8 din Convenție, cu excepția cazului în care este „prevăzută de lege”, urmărește unul sau mai multe dintre scopurile legitime prevăzute la paragraful 2 din articolul amintit și, în plus,

este „necesară într-o societate democratică” pentru îndeplinirea acestora. Formularea „în condițiile prevăzute de lege” de la art. 8 § 2 urmărește mai întâi ca măsura incriminată să aibă o bază în dreptul intern. Ea implică, totodată, și o anumită calitate a legii în cauză: dispune accesul persoanei în cauză la lege – care trebuie să fie capabilă să prevadă consecințele ce o așteaptă – și compatibilitatea sa cu statul de drept (Amann v. Elveția [MC], 16 februarie 2000, § 50).

„Convorbirile telefonice ce intră în noțiunile de „viața privată” și „correspondența” în sensul art. 8 § 1 citat mai sus, interceptarea lor, memorarea datelor astfel obținute și eventuala lor utilizare în cadrul urmăririi penale îndreptate împotriva reclamantului se analizează drept o „ingerința a unei autorități publice” în exercitarea dreptului garantat de art. 8 (a se vedea, printre altele, hotărârile Malone împotriva Regatului Unit din 2 august 1984, seria A nr. 82, p. 30, § 64; Kruslin împotriva Franței și Huvig împotriva Franței din 24 aprilie 1990, seria A nr. 176-A și 176-B, p. 20, § 26, și p. 52, § 25, Halford împotriva Regatului Unit din 25 iunie 1997, Culegere de hotărâri și decizii 1997-III, p. 1016-1017, § 48; Aalmoes și alți 112 împotriva Olandei (dec.), nr. 16.269/02, 25 noiembrie 2004).” [7, pct. 61]

„În cauza *lordachi ș.a.*, CtEDO a revăzut întreg sistemul de reglementări în ceea ce privește interceptarea comunicărilor. Deși autorizarea interceptărilor telefonice în Republica Moldova este autorizată de un judecător, CtEDO nu a găsit sistemul existent compatibil cu CEDO. Astfel, CPP reglementa în mod vag situațiile în care poate avea loc interceptarea, interceptarea a fost aplicată prea des, legea nu definea categoriile de persoane convorbirile cărora pot fi interceptate, legea nu excludea în termeni absoluți limitarea interceptării la șase luni, nu era clar scopul în care poate fi aplicată interceptarea, judecătorul nu putea verifica clar rolul judecătorului în aceste proceduri, legea nu stabilea cum se examinează, păstrează și distruge rezultatele interceptării, legea nu institua un mecanism efectiv de control parlamentar privind respectarea legislației cu privire la interceptare și legea nu reglementa ce se întâmplă în cazul înregistrării convorbirii clientului cu avocatul. De asemenea, legea nu prevedea că interceptarea poate fi aplicată doar dacă atingerea scopului nu poate avea loc prin alte mijloace.

Ca urmare a hotărârii CtEDO, prin Legea nr. 66 (în vigoare din 27 octombrie 2012) a fost introdus un capitol special în CPP, dedicat măsurilor speciale. Noile prevederi înăspresc condițiile pentru recurgerea la interpretare. Astfel, art. 132/1 alin. 1 CPP prevede că măsurile speciale se aplică numai în cadrul urmăririi penale, fiind astfel exclusă practica interceptării

convorbirilor în baza „dosarelor operative”. Mai mult, alin. (2) al aceluiași articol prevede că măsurile speciale de investigații se dispun doar dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele trei condiții:

1) *pe altă cale este imposibilă realizarea scopului procesului penal și/sau poate fi prejudiciată considerabil activitatea de administrare a probelor;*

2) *există o bănuială rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, cu excepțiile stabilite de lege;*

3) *acțiunea este necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.*

Art. 132/4 alin. (7) CPP prevede că măsurile speciale de investigații se dispun pentru o perioadă de 30 de zile. Măsura poate fi prelungită până la șase luni. După expirarea termenului de șase luni este interzisă autorizarea repetată a măsurii, cu excepția apariției circumstanțelor noi. Alin. 10 al acestui articol interzice efectuarea măsurilor speciale de investigații cu privire la raporturile legate de asistență juridică dintre avocat și client. Totuși, el nu explică ce se întâmplă cu înregistrările care au fost efectuate din întâmplare. Articolele de mai sus se referă la toate măsurile speciale de investigație. Art. 132/8 alin. (1) CPP instituie limitări speciale pentru interceptarea convorbirilor. Astfel, infracțiunile pentru care poate avea loc interceptarea sunt enumerate exhaustiv. De asemenea, alin.3 prevede că poate fi interceptat doar acuzatul sau persoanele care contribuie la comiterea infracțiunilor. Aceste prevederi limitează substanțial posibilitățile de interceptare nejustificată. Totuși, o problemă aparte este diligența judecătorilor care dispun interceptările. Până acum ei au făcut acest lucru cu o deosebită ușurință și generozitate și este greu de imaginat că o schimbare substanțială va avea loc instantaneu.” [3, p. 161, 162]

„Noile tehnologii intră, de asemenea, sub incidența art. 8, în special mesajele electronice (emailurile) [*Copland împotriva Regatului Unit*, pct. 41; *Bărbulescu împotriva României* (MC), pct. 72], utilizarea Internetului (*Copland împotriva Regatului Unit*, pct. 41-42) și datele stocate pe servere informatice (*Wieser și Bicos Beteiligungen GmbH împotriva Austriei*, pct. 45), inclusiv pe hard-diskuri (*Petri Sallinen și alții împotriva Finlandei*, pct. 71) și dischete (*Iliya Stefanov împotriva Bulgariei*, pct. 42). Sunt vizate, de asemenea, formele mai vechi de comunicare electronică, cum ar fi telexul (*Christie împotriva Regatului Unit*, decizia Comisiei), mesajele transmise prin pager (*Taylor-Sabori împotriva Regatului Unit*) și transmisiunile radio private (*X și Y împotriva Belgiei*, decizia Comisiei), cu excepția transmisiunilor care sunt

efectuate pe o frecvență publică și care sunt, așadar, accesibile altor persoane (*B.C. împotriva Elveției*, decizia Comisiei).” [5, pct. 409]

„Conținutul și forma corespondenței nu sunt relevante în ceea ce privește problema ingerințelor (*A. împotriva Franței*, pct. 35-37; *Frérot împotriva Franței*, pct. 54). De exemplu, deschiderea și citirea unei bucăți de hârtie pliată, pe care un avocat a scris un mesaj și pe care a înmănat-o ulterior clienților săi, este considerată o „ingerință” (*Laurent împotriva Franței*, pct. 36). Nu există niciun principiu de *minimis* pentru ca o ingerință să aibă loc: este suficientă deschiderea unei scrisori [*Narinen împotriva Finlandei*, pct. 32; *Idalov împotriva Rusiei* (MC), pct. 197]. Orice formă de cenzură, interceptare, control, confiscare și alte obstacole intră sub incidența art. 8. A împiedica o persoană să inițieze o corespondență constituie cea mai amplă formă de „ingerință” în exercitarea „dreptului la respectarea corespondenței” (*Golder împotriva Regatului Unit*, pct. 43). Alte forme de ingerință în dreptul la respectarea corespondenței pot include următoarele acte imputabile autorităților publice:

- controlul corespondenței (*Campbell împotriva Regatului Unit*, pct. 33), realizarea de copii (*Foxley împotriva Regatului Unit*, pct. 30) sau ștergerea anumitor pasaje (*Pfeifer și Plankl împotriva Austriei*, pct. 43);
- interceptarea prin diverse mijloace și înregistrarea conversațiilor personale sau profesionale [*Amann împotriva Elveției* (MC), pct. 45], de exemplu, prin ascultarea convorbirilor telefonice (*Malone împotriva Regatului Unit*, pct. 64, și, în ceea ce privește contorizarea convorbirilor, pct. 83-84; a se vedea și *P.G. și J.H. împotriva Regatului Unit*, pct. 42), chiar și atunci când ascultarea convorbirilor este efectuată de pe linia unei terțe părți (*Lambert împotriva Franței*, pct. 21);
- stocarea datelor interceptate referitoare la utilizarea telefonului, a adresei de e-mail și a internetului (*Copland împotriva Regatului Unit*, pct. 44). Simplul fapt că astfel de date pot fi obținute în mod legitim, de exemplu din facturile telefonice, nu constituie o piedică în calea constatării unei „ingerințe”; de asemenea, este irelevant faptul că informațiile nu au fost dezvăluite unor părți terțe sau nu au fost utilizate în cadrul unor proceduri disciplinare sau de altă natură împotriva persoanei în cauză (*ibidem*, pct. 43).

Alte forme de ingerință pot include:

- redirecționarea corespondenței electronice către o terță persoană (*Luordo împotriva Italiei*, pct. 72 și 75, cu privire la un judecător; *Herczegfalvy împotriva Austriei*, pct. 87-88, cu privire la tutorele unei persoane internate într-un spital de psihiatrie);

- copierea unor fișiere electronice, inclusiv a celor care aparțin unor societăți (*Bernh Larsen Holding AS și alții împotriva Norvegiei*, pct. 106);
- Copierea unor documente care conțin date bancare și stocarea ulterioară a acestora de către autorități (*M.N. și alții împotriva San Marino*, pct. 52);
- măsurile secrete de supraveghere [*Kennedy împotriva Regatului Unit*, pct. 122-124; *Roman Zakharov împotriva Rusiei* (MC) și trimiterile citate.

„O contribuție esențială a autorităților la o înregistrare efectuată de o persoană particulară constituie o ingerință din partea unei „autorități publice” (*A. împotriva Franței*, pct. 36; *Van Vondel împotriva Țărilor de Jos*, pct. 49; *M.M. împotriva Țărilor de Jos*, pct. 39, referitoare la o înregistrare efectuată de către o persoană privată cu permisiunea prealabilă a procurorului).” [5, pct. 411, 414]

Un subiect aparte se referă la corespondența deținuților, deoarece un control asupra acestei corespondențe este acceptabil datorită condițiilor și cerințelor de detenție, însă acest fapt trebuie să se producă într-o formă rezonabilă.

„Cu toate acestea, un astfel de control nu trebuie să depășească necesitățile impuse de obiectivul legitim urmărit în conformitate cu art. 8 § 2 din Convenție. Deși poate fi necesar să fie monitorizat contactul deținuților cu lumea exterioară, inclusiv contactul telefonic, normele aplicate trebuie să asigure persoanelor deținute o protecție adecvată împotriva ingerințelor arbitrare din partea autorităților naționale (*Doerga împotriva Țărilor de Jos*, pct. 53).

Deschiderea (*Demirtepe împotriva Franței*, pct. 26), controlarea (*Kornakovs împotriva Letoniei*, pct. 158) și confiscarea (*Birzniaks împotriva Letoniei*, pct. 124) corespondenței unui deținut cu Curtea intră sub incidența art. 8, la fel ca și refuzul de a pune la dispoziția unui deținut materialele necesare pentru corespondența sa cu Curtea (*Cotleț împotriva României*, pct. 65).

Pentru a aprecia gradul de admisibilitate al unor astfel de controale, ar trebui să se țină seama de faptul că posibilitatea unui deținut de a scrie și de a primi scrisori este, uneori, singura sa legătură cu lumea exterioară (*Campbell împotriva Regatului Unit*, pct. 45). Un control general și sistematic a întregii corespondențe a deținuților, fără nicio reglementare privind punerea în aplicare a unei astfel de practici și fără nicio motivare din partea autorităților, ar fi contrar Convenției (*Petrov împotriva Bulgariei*, pct. 44).

Exemplele de „ingerință”, în sensul art. 8 § 1, includ:

- interceptarea unei scrisori de către administrația unui penitenciar (*McCallum împotriva Regatului Unit*, pct. 31) sau neexpedierea unei scrisori

(*William Faulkner împotriva Regatului Unit*, pct. 11; *Mehmet Nuri Özen și alții împotriva Turciei*, pct. 42);

- restricționarea (*Campbell și Fell împotriva Regatului Unit*, pct. 110) sau distrugerea corespondenței (*Fazil Ahmet Tamer împotriva Turciei*, pct. 52 și 54 în ceea ce privește un sistem de filtrare);

- deschiderea unei scrisori (*Narinen împotriva Finlandei*, pct. 32) – inclusiv în cazul funcționării deficitare a serviciului poștal din cadrul penitenciarului (*Demirtepe împotriva Franței*, pct. 26) sau în cazul în care corespondența este pur și simplu deschisă, înainte de a-i fi înmănată destinatarului [*Faulkner împotriva Regatului Unit* (dec.)];

- întârzierile în transmiterea corespondenței (*Cotleț împotriva României*, pct. 34) sau refuzul de a redirecționa către adresa unui anumit deținut e-mailurile trimise la adresa penitenciarului [*Helander împotriva Finlandei* (dec.), pct. 48].

Sunt luate în considerare și schimburile de scrisori între doi deținuți (*Pfeifer și Plankl împotriva Austriei*, pct. 43), la fel ca și refuzul de a înapoia o carte unui deținut (*Ospina Vargas împotriva Italiei*, pct. 44).

De asemenea, o „ingerință” poate să rezulte din:

- ștergerea anumitor pasaje (*Fazil Ahmet Tamer împotriva Turciei*, pct. 10 și 53; *Pfeifer și Plankl împotriva Austriei*, pct. 47);

- limitarea numărului de colete și pachete pe care un deținut este autorizat să le primească (*Aliiev împotriva Ucrainei*, pct. 180);

- înregistrarea și stocarea conversațiilor telefonice ale unui deținut (*Doerga împotriva Țărilor de Jos*, pct. 43) sau a conversațiilor dintre un deținut și rudele acestuia, în timpul vizitelor (*Wisse împotriva Franței*, pct. 29).

Același lucru este valabil și pentru impunerea unei sancțiuni disciplinare care implică interdicția absolută de a trimite sau de a primi scrisori, timp de 28 de zile (*McCallum împotriva Regatului Unit*, pct. 31) și a unei restricții privind utilizarea de către deținuți a limbii materne în cursul conversațiilor telefonice (*Nusret Kaya și alții împotriva Turciei*, pct. 36). Ingerința trebuie să îndeplinească cerințele de legalitate prevăzute la art. 8 § 2. Legislația trebuie să fie formulată suficient de clar, astfel încât să ofere oricărei persoane indicii privind circumstanțele și condițiile în care autoritățile publice sunt abilitate să recurgă la astfel de măsuri (*Lavents împotriva Letoniei*, pct. 135). În fața Curții, guvernul pârât are obligația să precizeze dispoziția legală în temeiul căreia corespondența deținutului în cauză a fost monitorizată de autoritățile naționale (*Di Giovine împotriva Italiei*, pct. 25).

Următoarele măsuri, printre altele, nu sunt „prevăzute de lege”:

- cenzura impusă cu încălcarea dispozițiilor care o interzic în mod expres [*Idalov împotriva Rusiei* (MC), pct. 201] sau în absența unor dispoziții care o autorizează (*Demirtepe împotriva Franței*, pct. 27) sau impusă de către o autoritate care își depășește competențele de care dispune în conformitate cu legislația aplicabilă [*Labita împotriva Italiei* (MC), pct. 182];

- cenzura practică în temeiul unui act nepublicat, inaccesibil publicului (*Poltoratskiy împotriva Ucrainei*, pct. 158-160);

- norme privind monitorizarea apelurilor telefonice ale deținuților care nu sunt suficient de clare și detaliate pentru a-i furniza reclamantului o protecție adecvată (*Doerga împotriva Țărilor de Jos*, pct. 53).” [5, pct. 421-429]

„Din hotărârea *Cotlet c. României* rezultă că articolul 8 provoacă, în anumite circumstanțe, pentru autoritățile penitenciare, o obligațiune pozitivă „de a furniza (unui deținut) necesarul pentru corespondența sa cu Curtea”. Ținând cont de motivația hotărârii, această obligațiune trebuie să fie considerată ca fiind relativă. Jurisdicția europeană a avut grijă într-adevăr să reamintească că Convenția nu obligă Statele să suporte cheltuielile pentru timbrarea întregii corespondențe a deținuților, nici să le garanteze alegerea materialului pentru scris. Doar în anumite circumstanțe particulare cum sunt cele din speță, când condițiile corespondenței nu sunt precizate de regulamentul intern, hârtia și plicurile sunt furnizate în cantități extrem de limitate (două plicuri pe lună) și cererile repetate nesatisfăcute, ar putea fi stabilită încălcarea articolului 8. [4, pct. 50]

„Art. 8 din Convenție nu le conferă deținuților dreptul de a efectua apeluri telefonice, în special în cazul în care facilitățile oferite pentru comunicarea prin scrisori sunt disponibile și adecvate [*A.B. împotriva Țărilor de Jos*, pct. 92; *Ciszewski împotriva Poloniei* (dec.)]. Cu toate acestea, în cazul în care dreptul intern le permite deținuților să aibă conversații telefonice, de exemplu, cu rudele acestora, sub supravegherea autorităților penitenciare, o restricție impusă în privința convorbirilor telefonice poate constitui o „ingerință” în exercitarea dreptului la respectarea corespondenței lor, în sensul art. 8 § 1 din Convenție (*Nusret Kaya și alții împotriva Turciei*, pct. 36). În practică, trebuie să se țină seama de faptul că deținuții trebuie să folosească în comun un număr limitat de aparate de telefonie și că autoritățile trebuie să mențină ordinea și să prevină faptele penale [*Daniliuc împotriva României* (dec.); a se vedea și *Davison împotriva Regatului Unit* (dec.)], în ceea ce privește tarifele pentru apelurile telefonice efectuate din închisoare]. S-a constatat că interdicția impusă pentru o anumită perioadă de timp unui deținut,

de a utiliza cabina telefonică a închisorii pentru a-și suna partenera cu care avea o relație de 4 ani și împreună cu care avea un copil, pe motiv că aceștia nu erau căsătoriți, constituie o încălcare a art. 8, coroborat cu art. 14 (*Petrov împotriva Bulgariei*, pct. 54). Într-un penitenciar cu regim de maximă siguranță, ținerea evidenței numerelor de telefon pe care un deținut dorea să le apeleze – măsură care i-a fost notificată – a fost considerată necesară din motive de securitate și pentru a evita săvârșirea altor infracțiuni (deținutul avea la dispoziție alte modalități pentru a păstra legătura cu rudele sale, cum ar fi scrisorile și vizitele) [*Coșcodar împotriva României* (dec.), pct. 30], [5, pct. 444-446].

În cauza CtEDO, *Meriakri c. Republicii Moldova* [8, § 25-35], s-a constatat imixtiunea exercitată de către administrația instituției penitenciare în dreptul său la respectarea corespondenței adresate Curții, cu avocatul său, precum și cu alte autorități naționale. Într-o altă cauză, *Ostrovar c. Republicii Moldova* [9, pct. 92-102], s-a stabilit că reclamantul nu avea autorizație să corespundeze cu rudele sale sau cu alte persoane din cauza caracterului social periculos al acțiunilor sale și în interesele justiției. Guvernul, de asemenea, a declarat că corespondența cu mama sa nu a fost singurul mod de a menține legătura cu lumea exterioară, deoarece el a avut și întrevederi cu familia sa. Reclamantul a declarat că administrația închisorii nu l-a informat nici pe el și nici pe mama sa cu privire la necesitatea de a depune o cerere pentru a obține autorizația de a corespunde. De asemenea, ea nu a emis o decizie motivată de a restrânge dreptul reclamantului la corespondență. Mai mult, în această cauză, interzicerea de a corespunde cu mama sa nu a fost necesară într-o societate democratică.

Într-un alt caz, *Ciorap c. Republicii Moldova* [10, pct. 97-104], Curtea notează că mai multe scrisori trimise reclamantului în 2001-2003 de către organele de ocrotire a normelor de drept, organizații privind apărarea drepturilor omului și chiar de un spital psihiatric poartă fie o ștampilă a închisorii, fie o altă inscripție (de exemplu, numărul celulei). De asemenea, ea notează că toate scrisorile menționate mai sus au fost adresate doar reclamantului. În ceea ce privește pretinsa falsificare a scrisorilor, Curtea notează că Guvernul nu a identificat care scrisori el consideră că au fost falsificate și nu a prezentat nicio probă în acest sens. Nu a existat niciun motiv pentru care Curtea să pună la îndoială autenticitatea scrisorilor. Curtea conchide că, contrar declarațiilor Guvernului, în dosar există probe clare că cel puțin o parte din corespondența reclamantului a fost deschisă de către administrația închisorii. Prin urmare, a avut loc o ingerință în dreptul reclamantului

la respectarea corespondenței sale. Curtea notează că, până în decembrie 2003, reclamantului nu i s-a oferit acces la regulamentul închisorii, care prevedea inter alia modul de distribuire a corespondenței reclamantului. Deși atât legislația veche, cât și cea nouă prevedea posibilitatea de a deschide corespondența deținuților în anumite condiții, Curtea observă că procedura stabilită de legislație nu a fost respectată în cazul reclamantului. În special, Guvernul nu a prezentat nicio probă că o instanță judecătorească a autorizat deschiderea oricărei din scrisorile la care s-a făcut referire mai sus, ceea ce constituia o condiție esențială pentru deschiderea corespondenței. Rezultă că deschiderea corespondenței reclamantului fără autorizarea unei instanțe judecătorești a fost efectuată cu încălcarea legislației și, prin urmare, nu a fost „prevăzută de lege”, în sensul articolului 8 al Convenției. În lumina acestei constatări, Curtea nu consideră necesar să verifice dacă ingerința a fost necesară într-o societate democratică. Prin urmare, a avut loc o violare a articolului 8 al Convenției în ceea ce privește cenzurarea corespondenței reclamantului.

Corespondența între avocat și deținut este o problemă sensibilă. În cauza CtEDO, *Helander c. Finlandei* [11, pct. 53, 54], Curtea a menționat că „sistemul juridic finlandez cu privire la corespondența deținuților este redactat în mod clar și îndeplinește cerințele Convenției și obligațiile pozitive impuse statului pârât. Chiar dacă nu există nicio obligație pozitivă de a permite utilizarea e-mailurilor, există mijloace alternative de comunicare eficiente. Mai mult, există motive legitime pentru a nu permite e-mailurile atâta timp cât legislația rămâne neschimbată. Unul dintre motivele principale este că legislația actuală nu poate garanta confidențialitatea avocat - client dacă comunicarea se face prin e-mail. În ceea ce privește proporționalitatea, Curtea constată că, în speță, refuzul autorităților interne de a transmite reclamantului mesajul de e-mail nu poate fi considerat nici disproporționat. Expeditorul mesajului de e-mail a fost informat imediat despre nelivrarea mesajului și a fost instruit să folosească mijloacele de comunicare adecvate. Avea astfel la dispoziție mai multe mijloace de comunicare care asigurau aceeași eficacitate și rapiditate de comunicare ca și utilizarea e-mailurilor. Faptul că nu a folosit aceste mijloace nu este imputabil statului pârât.” Prin urmare, Curtea nu a constatat violarea art. 8 din Convenție, însă grație acestei hotărâri Curtea a considerat că respectarea principiului confidențialității relației avocat - client este una fundamentală și necesară privind garantarea acestui drept.

În cauza CtEDO, *Petrov c. Bulgariei* [12, pct. 43], „Curtea observă că o anumită măsură de control asupra acestei corespondențe este necesară și nu

.....

este în sine incompatibilă cu Convenția, ținând cont de cerințele obișnuite și rezonabile ale închisorii (a se vedea Silver și alții împotriva Regatului Unit, hotărârea din 25 martie 1983, seria A nr. 61, p. 38, § 98 și Campbell, citată mai sus, p. 18, § 45). Cu toate acestea, corespondența cu avocații, fie că se referă la procedurile avute în vedere sau pendinte, fie e de natură generală, este, în principiu, privilegiată în temeiul articolului 8 din Convenție, iar controlul său de rutină nu este în conformitate cu principiile confidențialității și al secretului profesional atașate relațiilor dintre un avocat și clientul său (a se vedea Campbell, citată mai sus, p. 19, §§ 47 și 48). Autoritățile penitenciare pot deschide o scrisoare de la un avocat către un deținut numai atunci când au motive rezonabile să creadă că aceasta conține o incintă ilegală pe care mijloacele normale de detectare nu au reușit să o dezvăluie. Scrisoarea trebuie, totuși, doar deschisă și nu trebuie citită. Ar trebui furnizate garanții adecvate care împiedică citirea scrisorii, cum ar fi deschiderea scrisorii în prezența deținutului. Citirea corespondenței unui deținut către și de la un avocat, pe de altă parte, ar trebui permisă numai în circumstanțe excepționale, atunci când autoritățile au motive rezonabile să creadă că privilegiul este abuzat, deoarece conținutul scrisorii pune în pericol securitatea închisorii sau siguranța altora sau sunt în alt mod de natură criminală. Ceea ce poate fi considerat „cauza rezonabilă” va depinde de toate circumstanțele, dar presupune existența unor fapte sau informații care ar satisface un observator obiectiv că se abuzează de canalul privilegiat de comunicare (a se vedea Campbell, citat mai sus, p. 19, § 48).”

„Cu toate acestea, Curtea admite că autoritățile penitenciare pot deschide o scrisoare adresată de un avocat unui deținut, atunci când au motive întemeiate să creadă că această scrisoare conține un element ilicit care nu a fost descoperit prin mijloacele normale de detecție. Cu toate acestea, scrisoarea ar trebui doar să fie deschisă, nu și citită (*Campbell împotriva Regatului Unit*, pct. 48; *Erdem împotriva Germaniei*, pct. 61). Protecția corespondenței unui deținut cu avocatul acestuia impune statelor membre obligația de a oferi garanții adecvate pentru a împiedica citirea scrisorii, cum ar fi deschiderea scrisorii în prezența deținutului în cauză (*Campbell împotriva Regatului Unit*, pct. 48).” [5, pct. 450]

Concluzii. Normele interne corespund în mare parte prevederilor internaționale. Totodată, considerăm o problemă ce ține de informarea persoanelor interceptate. La moment nu există un mecanism clar și transparent prin care să se impună informarea persoanelor în privința cărora s-a efectuat această măsură specială de investigații. Potrivit art. 132/8 alin. (3) CPP, *Pot fi supuse interceptării și înregistrării comunicările bănuțului, învinutului*

sau ale altor persoane, inclusiv ale celor a căror identitate nu a fost stabilită, despre care există date ce pot conduce rezonabil la concluzia că ele fie contribuie, în orice mod, la pregătirea, comiterea, favorizarea sau tănuirea infracțiunilor prevăzute la alin. (2), fie primesc sau transmit informații relevante și importante pentru cauza penală. Respectiv, atunci când sunt interceptate convorbirile bănuțului sau învinuțului probleme practice nu apar, deoarece acestora li se aduce la cunoștință despre interceptare. Probleme mari apar în privința altor persoane care au fost interceptate, dar nu au și pot nici să nu aibă un statut procesual. De fapt acestor persoane li se încalcă dreptul la viață privată.

Prin urmare, considerăm oportun să fie efectuate modificări și completări ale normelor de procedură penală, astfel încât să fie clar stabilită informarea persoanelor în privința cărora s-au efectuat nu doar interceptarea, dar și celelalte măsuri speciale de investigații care lezează dreptul la viață privată.

Totodată, recomandăm organului de urmărire penală și procurorului ca în cazurile de examinare a tehnicii de calcul, a telefoanelor mobile sau a altor purtători de informație, chiar dacă acestea au fost ridicate în urma percheziției autorizate sau legalizate, să dispună această acțiune și să ceară autorizare. Or, datele și informațiile pe care le pot conține aceste tehnologii pot leza dreptul la viața privată, implicit în privința terțelor persoane. Aceeași situație este raportată și în cazul examinării diferitelor acte, documente, fotografii, casete video sau audio.

Bibliografie:

1. Constituția Republicii Moldova.
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova.
3. Gribincea Vladislav, Executarea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului de către Republica Moldova, 1997-2012, Ediție apărută cu sprijinul financiar al Programului pentru Drepturile Omului și Bună Guvernare al Fundațiilor pentru o Societate Deschisă și al Departamentului de Stat al Statelor Unite. (ISBN 978-9975-4170-9-9. 196 p.). Disponibilă: <https://crjm.org/wp-content/uploads/2014/04/Executarea-hotararilor-CtEDO-de-catre-RM-1997-2012.pdf> [accesată: 31.07.2022].
4. Jean-François Akandji-Kombe, Obligațiunile pozitive în virtutea Convenției Europene a Drepturilor Omului, Ghid pentru punerea în aplicare a Convenției Europene a Drepturilor Omului, Manuale privind drepturile omului, nr. 7, Republica Moldova, 2006. Disponibilă: <https://jfaki>.

- blog/wp-content/uploads/2018/11/obligatiile_pozitive.pdf [accesată: 31.07.2022].
5. Ghid privind art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței. Actualizat la 31 decembrie 2018. Disponibil: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_ROM.pdf [accesată: 29.07.2022].
  6. Hotărârea CtEDO, cauza Cacuci și S.C. VIRRA & CONT PAD S.R.L. c. României, din 17. 01.2017. Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-176052> [accesată: 29.07.2022].
  7. Hotărârea CtEDO, cauza Dumitru Popescu c. României, din 26.04.2007. Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122747> [accesată: 31.07.2022].
  8. Hotărârea CtEDO, cauza Meriakri c. Republicii Moldova, din 01.03.2005. Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-108866> [accesată: 31.07.2022].
  9. Hotărârea CtEDO, cauza Ostrovar c. Republicii Moldova, din 13.09.2005. Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112621> [accesată: 31.07.2022].
  10. Hotărârea CtEDO, cauza Ciorap c. Republicii Moldova, din 19.06.2007. Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112844> [accesată: 31.07.2022].
  11. Hotărârea CtEDO, cauza Helander c. Finlandei, din 10.09.2013. Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-127056> [accesată: 01.08.2022].
  12. Hotărârea CtEDO, cauza Petrov c. Bulgariei, din 22.05.2008. Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-86454> [accesată: 01.08.2022].